

مکتبہ علمیہ دارالعلوم

۱۸ نجی سنہ

۱۵ جمادی الآخر ۱۳۱۵

جزو، عدد : ۷۲



مؤاخذە و تنقید کلمەلرینە عائد ایضاحات

بزم علی کمال بک طوروب طوررکن اورتیه بر بحث ویا کله آثار . بر زمان آنکله مشغول اولور . یاخود مشغول اوله جق ذاتلر بولور . سویلر ، سویله دیر . میرمز « بوده بر نمونه تنقید » عنوانیه کچنلرده اقدام غزته سیله بر مکتوبی نشر ایتدیرمش ایدی که مقدمه سی سویله باشلیوردی :

« بزده (تنقید) لفظی اورتیه قونیدی هر کسده بر نحاشی ...! اولا جامع نمونه گئی بعض مشکلسنداز عرفان هر نه دنسه بو لفظک صورت استعمالی چکه میورلر . (مؤاخذە) ایله « اکثفا ایتک استیورلر . »

مکتوبک بوندن آشاغیکی فقره لری ، بحثه تعلق ایتدیگی جهتله نقله ، حاجت کورمدهک . یالکیز شو یوقاروددهکی سوزلری اوزرینسه کال بگله مواجهه انامده آکلاشمق استرز :

(تنقید) لفظی اورتیه قونیدی زمان تحاشی ایدنلر وارسه ، بو تحاشیلرینی البته بر سبب معقوله استداد ایتدیرنلردر . بزله گنج لفظی دکل تنقیدک (قریتیق) معناسنده استمالی و بو استمالده اصرار ایدنلرک تحکمینی چکه میورز . چونکه (تنقید) ایله (قریتیق) آرمسند هج بر مناسبت کوره میورز .

معلومدرکه قرن اخیرده یازی یازانلرمن (قریتیق) لفظک تضمن ایتدیگی معنای فرانسز لساننه وقوفدن صکره ادراک ایلشلردر . او زمانلر ایسه بومضمونی (محاکمه) لفظیه ادا ایدرلردی ؛ ایشته سزه ایکی مثال :

« مشہور بل ، محاکمات تاریخیہ دائر لغتندہ »

« مشہور و ولتر ، اخلاقہ دائر ملاحظات نامندہ اولان محاکمات تاریخیہ سندہ »

شو ایکی عبارتہ کمال بک مرحوم کدر کہ ایکسی دہ بوندن اوتوز سنہ اول یازدینی بر اثر مشہورندہ مسطوردر .

شبهه یوقدر کہ شو ایکی عبارتہ نث ایکسندہ دہ (محاکمات) تعبیریلہ ادا اولنان معنی (قرینق) در .

مؤخرأ مرحوم (مؤاخذہ) تعبیرینک (قرینق) حکمنی شامل بر کلمۃ اصطلاحیہ اولدیفنہ و آثار اسلافدہ بؤ معنایہ قوللانلدیغنه اطلاع ایدرک ، یازدینی شیلردہ محاکمہ بدل (مؤاخذہ) بی استعمال ایتمشدر . حتی بر غزللری حقندہ منیف باشا حضرتلرینہ اولان و مشارالہدہ موجود اولہ جقندہ شہ من اولیان بر مکتوبندہ ، تنقید و مؤاخذہ لفظلری حقندہ شو بولده ایضاحات ویرمشدر :

« تنقید لفظی قرینق یرندہ قوللانلق جائز دگلدر صانورم . اومطالعہ اوزرینہ ایدی کہ بعض علمای سلفک اثرلرندن اقتباساً قرینق فیکرینی (مؤاخذہ) لفظیلہ ترجمہ ایتمشیدم . نظر حکیم آصفانہ لرینہ مستور دگلدر کہ (تنقید) بر شینک ایوسنی فانسندن آیرمقدہ بر حکم ویرمک مضمونتی شامل اولور . مؤاخذہ ایسہ ہر شیئی فنا طرفنسدن کوردرک بر مطالعہ بیانندن عبارتدر . حکمتک تحلیل طریق . مؤاخذہ نث حقیقتہ اتصالدہ دگلسہ ، باطلی حقیقت دائر مسندن اخراجدہ اک سالم بر مسلك اولدیفنی کویسترر « دیمشیدی .

دقت بیورلسون کہ مؤاخذہ « ہر شیئی فنا طرفندن کوردرک بر مطالعہ بیانندن عبارتدر » دیور . چونکہ قرینقک مدلولی بودر . (محاکمہ) دخی بو حکمی احتوا ایتدیگیچون مؤاخذہ لفظنہ اطلاعندن اول فرانسزجہ بیلانلرمز ، قرینقی (محاکمہ) ایلہ ترجمہدن بشقہ لفظ بولہ مامشدر ایدی .

بو کون بر مظلونی بر محکمہ تنقید ایچون دگل ، آکا اسناد اولنان فعل منکرہ احتمال ویردیگی ، یعنی آنی فنا طرفندن کوردیکی ایچون محاکمہ ایدیور . اگر

بالآخره (مؤاخذة) - لفظه دسترس اولمسه ایدی - بومعنی اعتباریله محاکمه الیه (تنقید) لفظ مخترعندن زیاده قریتیق ترجمه وافهام ایدردی . نتهکیم و قتیله ایتشدرد . شو تفعل بابنه مال ایدیلان (تنقید) لفظی ایله ، اسم فاعل بنیه سبیله ایراد ایدیلان (منقد) لفظی (نقد) کلمه سندن گتورلدیگی معلومدر . نقد ایسه بر شیئی اشتراده ویریلان آچهدر .

(انتقاد) (تنقاد) معناسنده درکه آنچه نك زیوفنی خالصندن سچمکدر . ادبای . اسلاف بولفظی موضوعنده قوللانمشلردر . نتهکیم :

« دولته لازم امور اولدی تمام ، الیهان »

« قالدی ارباب طریق علمی ایتک انتقاد »

ییتده نفی ، طریق علمی (قریتیق) یعنی محاکمه و یا مؤاخذة دکل ، بۇ طریق اربابی میانسده کی نامستحققری مستحققرندن نقد و تمیز ایله سچوب چیقارمق ، تعبیر معروفیله آییقلامق لزومنی توصیه ایتشدرد .

ایشته بالاده کی ایضاحاته بناء درکه مسلك تحریرده شناسی مکتبته منسوب اولانلر کاله و یا علی کاله دکل ، حقیقت مدلول و ماله اعتبار و اتباع ایدرلرده (تنقید) لفظ - مخترعنی رد و (مؤاخذة) مضموننی قبول و تحریرده التزام جهد ایلرلر .

ضمیمه

بر زماندن برودر انشامره (نوعی شخصه منحصر) عبارده سی داخل اوله رق بر اصطلاح حالی بولمشدر .

السنة غریبه دن برینه منسوب اولمیان هیچ بر صاحب قلم بۇ تعبیردن حقیقه استفهام مرام ایده مز . هر کسک ایدادن ، عرفادن یوزلرجه اجباسی واردر . هر کیم استرسه ایچلرندن - فقط السنة غریبه دن هیچ برینه واقف اولمیان و فن منطقه اختصاصی بولمیان - برینی انتخاب ایله شو عبارت جگک حکمنی استیضاح ایتسون . اگر مدلوله موافق بر جواب شافی آله یلورسه فرط حرمتله اللرندن اوپسون .

معلوم مدرکہ بؤ تعبیری مطبوعاً ترمزده اٹھ اول استعمال ایدن ینہ کمال بک مرحوم ایدی . وینہ معلوم مدرکہ بؤ عبارہ لاتینجہ (سوئی جنہریس) Sui generis تعبیر - اصطلاحیسنٹ ترجمہسی اقلہ جقدر . بن بؤ عبارہنی کمال بک طرفندن ترکیب اولمش ظن ایدردم . حتی ایراد ایتدیگی یرلرده معترضہ ایجنہ آلیشنی ارباب - مطالعہ ناک نظردقتنی جلب ایتک مقصدینہ حمل ایلردم . حال بوکہ بو تعبیر بوندن اوج یوز سنہ اول لسانمزه ینہ ترجمہ طریقہ مال اولمش . ترجمہ و مال ایدندہ نامہ منسوب تاریخک صاحبی (بچو) لی مرحوم اولدینی ، مؤخرآ تاریخنی تبع ایتدیگم صرمدہ کمال حیرتله منظوم اولشد . مگر کمال بک مرحوم تعبیر کنندی اثر ترکیبی اولدینی ایچون یازمغه مجبور اولدقچه بو سببله قوسین آرمسندہ ایراد ایدرمش .

کذا فرانسزلرک (اکسانتریق) تعبیرلری دخی سوئی جنہریسه یقین بر حکمی ناطق اصطلاحاتدندر . بونک معنای فنیسی علوم هندسیه اربانجہ (خارج عن المکرز) له ادا اولئیور . فقط معنای عمومی وادیسی ایچون فصل بر تعبیر قوللانمہلی ؟ غریب بر ذاندہ . اطوار غریبه صاحبی در ، عجیب الطور بر آدمدر . طور و مشواری کیمسه به بگزہ من . کچی بر آلائی ترکیبات یابیله بیلور ایسده حقیله ادای مرام ایدیله من . بوکا مثال دها بر جوق کلات و اصطلاحات اجنبیه واردرک . بونلری قوللانمغه بزلی بولندلغز عصرک تمایلات فکریه و ترقیات ادبیسهی اجبار ایدر .

بجولی کچی بؤیولده کی اصطلاحاتی بزہ ترجمہ و یادگار ایتمش ذاتلر هر وقت بولند من . بجولی ده اساساً محار و ملیوبده قبل الاسلام لاتینجہنی و بعد الاسلام لسانمزی حقیله تحصیل ایتامش اولسه ایدی . بؤگون (سوئی جنہریس) دخی (اکسانتریق) کچی لسانمزه مقابلی بولنمیان اصطلاحاتدن معدود اولوردی .

ابوالضیاء توفیق